

SCRISOAREA III

Istoria nationala ca si creatia populara au fost izvoare statornice carora Eminescu li s-a adresat pe parcursul intregii sale creatii, de la avantata oda de tinerete: "Ce-ti doresc eu tie, dulce Romanie..." la opera de maturitate care este "Scrisoarea III". Lucrarea este axata pe tema trecutului istoric al carui simbol este pentru poet Mircea cel Batran, si este alcatuita in spirit romantic pe baza unei severe antiteze dintre trecutul eroic din "veacul de aur" si prezentul decazut.

Impletire de modalitati artistice apartinand genurilor liric, epic si dramatic, "Scrisoarea III" este alcatuita din doua parti. Prima parte are, la randul ei, in componenta mai multe tablouri. Pe un fundal de feerie, poetul infatiseaza in primul tablou visul unui sultan "dintre aceia" de a deveni stapanul lumii. Alegoric, puterea otomana in crestere este figurata prin Luna preschimbata in fecioara si coborata pe pamant. Imaginea copacului crescand din inima sultanului semnifica implinirea visului de dragoste lumeasca al intemeietorului Imperiului Otoman ale carui cuceriri in vremea lui Baiazid ajung sa ameninte libertatea Tarii Romanesti. Tabloul este opera unui artizan care-si alege mijloacele cu pricepere si cu simtul masurii. Epitete, metafore, comparatii, personificari, inversiuni, enumeratii, repetitii concura la impresia de fabulos oriental: "Inflorea cararea ca de pasul blandei primaveri", "mandra fermecare", "sultan dupa sultan" etc. Motive specific romantice: al codrului, al visului, al lunii si altele sporesc farmecul poeziei.

Cu caracter dramatic, cel de-al doilea tablou ii aduce in prim plan pe Mircea si Baiazid, imaginati intr-un dialog care le infatiseaza trasaturile., individualizandu-i puternic in legatura cu ceea ce reprezinta. Infatuat, dispretuitor, doritor de noi cuceriri Baiazid ii cere voievodului muntean sa i se inchine. Amenintarea e drastica: "De nu schimb a ta coroana intr-o ramura de spini". Abil diplomat, masurat in gesturi si cuvinte, simplu "dupa vorba, dupa port", intelept, demn, scrutand lucid responsabilitatea pe care o are in fata istoriei, dar, mai presus de toate, patriot inflacarat, domnitorul roman vrea sa evite

varsarea de sange, luptand pentru cauza dreapta a libertatii si independentei tarii. Stapan pe sine, Mircea simte ca "tot ce misca-n tara asta" ii este aliat de nadejde. Procedul artistic dominant in aceasta parte este antiteza prin care politiciile de expansiune a lui Baiazid i se opun insusirile poporului roman, intruchipate de "domnul Tarii Romanesti": cumintenia, simtul masurii, ospitalitatea.

In centrul celui de-al trilea tablou, prin excelenta descriptiv, se afla batalia de la Rovine, Prezentata intr-un admirabil joc al perspectivelor, de la apropiat la departat, de la terestru la cosmic. Tabloul de lupta este dominat de miscare, imaginile se succed potrivit unei tehnici anticipand-o pe ce a cinematografeiei, dinamismul fiind principala caracteristica a artei poetului in acest fragment. Verbul primeste o stralucire inegalabila, tocmai prin puterea de a sugera zbucliumul de pe campul de lupta: ""ies", "implu", "roiesc", "iau", "bat", "vin", "ridica", "se clatina" etc. La plasticizarea tabloului contribuie si inspiratele imagini auditive si vizuale: "codrul clocoti de zgomot", "coifuri lucitoare", "lanci scanteie lungi in soare", menite sa redea vacarmul de pe campul de batalie. Textul dezvaluie acum noi insusiri ale domnitorului roman: "Mircea insusi mana-n lupta vijelia-ngrozitoare / Care vine, vine, vine, calca totul in picioare...". Tot aici apar arhaisme fonetice, lexicale etc: "implu", "nouri", "coifuri", "lanci", "arcuri" termeni ce se refera la arta militara a timpului. Efecte stilistice deosebite se obtin prin asocierile inedite de cuvinte: "Cad arabii ca si palcuri risipite pe campie", "Peste-un ceas paganatatea e ca pleava vanturata" sau chiar "grindin-otelita".

Tabloul cu care se incheie partea intai este descriptiv, si infatiseaza odihna vitejilor lui Mircea in momentul inserarii. Poetul introduce aici, in contrast cu tumultul scenei anterioare, o nota idilica, accentuata de scrisoarea fiului de domn, trimisa "dragei sale de la Arges mai departe", scrisoare prelucrata de Eminescu dupa o doina de catanie culeasa de el insusi.

Inainte de a incepe satira politica, poetul se intoarce inca o data indurerat spre "veacul de aur" de care "se-nvrednicira cronicarii si rapsozii". Elogiul emotionant al poetului este inchinat celor care au ctitorit, Basarabilor si Musatinilor.

In partea a doua a poeziei, societatea contemporana lui Eminescu este supusa unei critici necrutatoare. Poetul cultiva sarcasmul si ironia, satira incarcandu-se de puternice accente pamfletare. Ctitorilor trecutului, prin antiteza, li se opun "saltimbancii si irozii", gloriile efemere, oamenii "ce se lupta cu retoricele suliti", veritabili actori de circ. Principala tinta a atacurilor lui Eminescu este politicianul liberal al carui portret caricatural grotesc este masura intreaga a indignarii si dezgustului marelui poet:

"Vezi colo pe uraciunea fara suflet, fara cuget,
Cu privire-mparosata si la fata umflat si buget,
Negru, cocosat si lacom, un izvor de siretlicuri [...]
Quintesenta de mizerii de la crestet pana-n talpa."

Sunt condamnate cinismul, falsa virtute, falsul patriotism, viclenia, impostura celor ce conduc tara si carora Eminescu le contesta calitatea de legiuitori:

"In camasi cu maneci lungi si pe capete scufie,
Ne fac legi si ne pun biruri, ne vorbesc filozofie".

Eminescu nu ii cruta nici pe tinerii plecati la studii in strainatate, unde se dedau petrecerilor, desfraului, parazitismului. Apostrofandu-i pe acestia, poetul trece la un rechizitoriu fulminant prin care dezvaluie alte pacate ale contemporanilor:

"Prea v-ati aratat arama, sfasiind aceasta tara
Prea facurati neamul nostru de rusine si ocară
Prea v-ati batut joc de limba, de strabuni si obicei
Ca sa nu s-arate-odata ce sunteti - niste misei !"

In maniera romantica, solutia vindecatoare a societatii bantuita de lepra politica nu poate fi descoperita decat tot in trecut, intr-un domn justitiar, cum este Vlad Tepes, invocat pentru asanarea morala a unei lumi reduse la pacienti de balamuc si puscariasi.